

Shahlo JUMAYEVA,
Termiz davlat muhandislik va agrotekhnologiyalar universiteti
Baxtiyor XUSHBOQOV,
Termiz davlat muhandislik va agrotekhnologiyalar universiteti

Termiz davlat pedagogika instituti PhD N.Madalov taqrizi asosida

RUS TILINI O'QITISH METODIKASI

Annotatsiya

Ushbu maqolada kundan kunga tobora har tomonlama (ilmiy, texnik va boshqalar) rivojlanib borayotgan bir davrda til o'rganish (rus tili, ingliz tili va boshqa tillar) jamiyatda muhim ahamiyat kasb etmoqda va shulardan biri hisoblangan rus tilini talaba va o'quvchilarga yangicha metodika va usullar asosida o'qitish, ularda buni sinab ko'rish kabi masalalar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Ijtimoiy tarmoqlar, onlayn muloqot, davlatlararo hamkorlik, yangi metodika, xalqaro tashkilot, interfaol usullar, audio va video materiallar, taqdimot dasturlari, o'zaro bellashuv, xalqaro madaniyat, kommunikativ yondashuv.

RUSSIAN LANGUAGE TEACHING METHODOLOGY

Annotation

In this article, language learning (Russian, English, and other languages) is gaining importance in society in a time when it is developing in every way (scientific, technical, etc.) and methods-based teaching, in which issues such as testing are addressed.

Key words: Social networks, online communication, interstate cooperation, new methodology, international organization, interactive methods, audio and video materials, presentation programs, mutual competition, international culture, communicative approach.

МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА

Аннотация

В данной статье изучение языков (русского, английского и других языков) приобретает все большее значение в обществе в то время, когда оно развивается во всех направлениях (научных, технических и т.д.) и методическом обучении, в котором такие вопросы, как тестирование адресованы.

Ключевые слова: Социальные сети, онлайн-коммуникация, межгосударственное сотрудничество, новая методология, международная организация, интерактивные методы, аудио- и видеоматериалы, презентационные программы, взаимная конкуренция, международная культура, коммуникативный подход.

Kirish. Dunyo taraqqiy etayotgan bir paytda til o'rganish, o'rgatish jamiyatda muhim ahamiyatga ega. Til — jamiyat boyligi, u jamiyat a'zolarining o'zaro aloqasini amalga oshiradi, insonning moddiy va ma'naviy turmushida ro'y beradigan barcha voqeahodisalar haqidagi bilimlarni jamlaydi va ulardan xabardor qiladi; til ayni ma'noda asrlar mobaynida shakllanadi va mavjud bo'ladi. Shular jumlasidan, jamiyatimiz a'zolarining chet tillarini bilishi va ushbu tillarda erkin muloqot qila olishi bu inson ongi va tafakkuri o'sishi uchun, yuksalishi uchun yordam beradi. Misol uchun rus tili:

Rus tili — slavyan tillari oilasiga mansub bo'lib, juda ko'p insonlar tomonidan so'zlashiladi. U Rossiya, Belarus, Qozog'iston, Kyrgyziston va boshqa mamlakatlarda rasmiy til hisoblanadi. Rus tilini ta'riflaydigan bo'lsak, rus tili o'zining boy leksikasi, grammatikasi va ko'plab dialektlari bilan ajralib turadi. U kirill alifbosida yoziladi. Uning ahamiyati esa quyidagilardan iborat:

1. Xalqaro Aloqalar: Rus tili ko'plab xalqaro muloqotlarda ishtirok etadi, masalan, BMT va boshqa tashkilotlarda.

2. Madaniyat: O'zbek adabiyoti va san'ati ko'plab rus yozuvchilari va san'atkorlarining asarlarini o'z ichiga oladi.

3. Ta'lim: Oliy ta'lim muassasalarida rus tili ko'pincha qabul qilinadi va o'qitiladi.

4. Ish O'rinlari: Rus tilini bilish xalqaro kompaniyalarda ish topish imkoniyatlarini oshiradi.

Rus tilini o'rganish, ko'plab imkoniyatlar yaratadi! Yangi davrda rus tilining ahamiyati quyidagi jihatlardan iborat:

1. Xalqaro muloqot: Rus tili global miqyosda 260 milliondan ortiq odam tomonidan so'zlashiladi. U BMT, EFTA kabi tashkilotlar uchun rasmiy til hisoblanadi, shuning uchun xalqaro aloqalarda muhim ahamiyatga ega.

2. Madaniyat va san'at: Rus adabiyoti, musiqa va san'at, masalan, Dostoevskiy, Tolstoy va Chaykovskiy asarlari orqali dunyo madaniyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Rus tilida o'qish, bu boy madaniyatni tushunish imkonini beradi.

3. Ta'lim va ishlash imkoniyatlari: Rossiyaning ta'lim muassasalari xalqaro talabalarga o'z bilimlarini kengaytirish va qo'shimcha ish imkoniyatlari yaratish uchun rus tilini o'rgatadi.

4. Geosiyosiy kontekst: Hozirgi davrda, rus tili forsatlar va muammolar haqida ochiq muloqot qilishda muhimdir, bu esa global siyosatda faol bo'lish imkonini beradi. Shunday qilib, rus tilini o'rganish zamonaviy dunyoda juda foydali. Rus tilini o'qitish metodikasi murakkab jarayon bo'lib, bir necha asosiy yondashuvlar va usullarni o'z ichiga oladi.

Kommunikativ yondashuv: Bu yondashuv talabalarni tilni amaliyotda qo'llashga qaratadi. Mavzularni inklyuziv uslublarda muhokama qilish, rolli o'yinlar va suhbatlar orqali o'rgatish tavsiya etiladi.

Grammatik yondashuv: Rus tilining grammatika qoidalarini batafsil o'rganishni ta'minlaydi. Bunda til qoidalarini mustahkamlash uchun xilma-xil mashqlar ishlatiladi.

Mifologik yondashuv: Ushbu yondashuvda talabalar rus madaniyatini o'rganish orqali tilni kontekstda tushunishga harakat qilishadi.

Vizual va audial materiallardan foydalanish: Slaydlar, videolar va audio materiallar yordamida qiziqarli darslar olib borilishi tavsiya etiladi.

Bularning barchasi tilni o'rganishini osonlashtirish va talabalarni rag'batlantirishga xizmat qiladi. Rus tilida o'qitish — bu rus tilini o'rgatish jarayonida ishlatiladigan usul va strategiyalar to'plami. Ushbu jarayon quyidagi asosiy jihatlarni o'z ichiga oladi:

Adabiyotlar tahlili. Talaba va o'quvchilarni rus tilini o'rganishga qiziqtirish uchun usullar:

1. O'zbek va rus tillari o'rtasidagi farqni hisobga olish: Talabalarining ona tilidan foydalangan holda yangi tilni tushunishini yaxshilash. Bu esa o'quvchilarimizning avvalo boshlang'ich bilimni ya'ni o'zimizning tilimizni yetarli darajada o'rgangan, bilgan xolda boshqa tillarni qo'shimcha tarzda o'zlashtirishlari maqsadga muvofiq bo'ladi.

2. Til ko'nikmalarini rivojlantirish:
- Tinglash: Rus tilidagi audio va video materiallardan foydalanish. Ijtimoiy tarmoqlar orqali aynan chet el metodikasi asosida tushuntirilgan video darsliklar orqali o'rgatish va o'rganish ham shular jumlasidan.

- Gapirish: Muloqot faoliyatini rag'batlantirish.

- O'qish: Turli matnlar orqali tushunishni yaxshilash.

- Yozish: Mashq va yozma vazifalar yordamida yozuv ko'nikmalarini shakllantirish. Eng muhimlaridan biri bu - yozma nutq hisoblanadi. Yozma matnlarni ko'proq yozishni mashq qilish, buni yaxshiroq o'zlashtirish, keyinchalik ham, hozir ham o'rganuvchi uchun yaxshiroq tajriba bo'ladi.

3. Madaniyat bilan tanishtirish: Talabalarga rus madaniyati, urf-odat va an'alarini o'rgatish posredstvom tilni o'rganish jarayonini qiziqarli qilish. Har bir davlat va jamiyat o'z tarixi va madaniyatiga ega. Har bir hududning o'z tarixiy shaxslari mavjud. Tarixiy shahslar qilgan buyuk ishlari, ixtirolari, hozirgi kungacha yetib kelishimiz uchun kechgan mashaqqatlarini bilish talab avo'quvchi uchun katta dars bo'ladi desak adashmagan bo'lamiz. Madaniyat – bu har bir xalqning o'ziga xos milliy odatlari, madaniyatlari hisoblanadi. Jamiyatdagi barcha inson avvalo, o'z madaniyat va qadriyatlarini hurmat qilgan va bilgan xolda, o'zgalarning tarixini, madaniyatini, qadriyatlarini hurmat qilishi zarur. Davlatlararo o'zaro hurmat aholi tinch yashashi, bir joyda unib o'sishi uchun xizmat qiladi.

4. Interfaol usullar: O'yinlar va rolli o'yinlar yordamida muammolarni hal qilishga qaratilgan mashg'ulotlar. Bellashuv doimo talabalar va o'quvchilarni ko'proq bilimga ega bo'lishiga turkib bo'ladi. Bellashuvlar orqali ham ko'p narsaga erishish mumkin.

Ushbu yondashuvlar rus tilini samarali o'rgatishga yordam beradi.

Rus tili metodikasi — rus tilini o'rgatish usullari va tamoyillarini o'z ichiga oladi. Uning asosiy maqsadi talabalarni rus tilida erkin va o'z-o'zini ifoda etish imkoniyatiga ega qilishdir.

Rus tili metodologiyasi asosiy tamoyillari:

1. Kommunikativ yondashuv: Talabalarni tilni amalda ishlatishga undaydi, real vaziyatlarda muloqot qilishni rag'batlantiradi. Misol uchun odatiy xolatlarda ko'chada yurganda ham kimdir rus tilida murojaat qilishi mumkin, bunday vaziyatlarda esa rus tilini bilish faqat foydaga xizmat qiladi. Huddi shunday boshqa vaziyatlarda ham (ish faoliyati, muloqot, sayohat va boshqalar) qo'l keladi. Faqat o'qishdan ko'ra, uni amaliy ravishda qo'llash ko'proq samarali hisoblanadi.

2. Barcha o'qish jarayonini yondashuv: Tilni o'qitishda barcha ko'nikmalarga (tinglash, yozish, o'qish va gapirish) e'tibor berish. E'tibor, zehn inson uchun eng muhimlaridan, aynan e'tibor orqali inson o'ziga bilimlarni to'g'ri qabul qiladi.

3. Diqqatni individual yondashuvga berish: Har bir talabaga alohida e'tibor berish, ularning ehtiyojlari va qobiliyatlarini inobatga olish. Talabalarning har biri o'zgacha va har xil. Har biri bilan individual yondashish bu ularning qay tarzda bilimni qabul qilishlarini bilishga imkon beradi. Har bir o'quvchiga bilimni yetkazishda har xil yo'llar orqali kirib boriladi, ya'ni singdiriladi.

4. Interfaol usullar: O'yinlar, debatlar, rolli o'yinlar orqali o'qitish, talabalarni faol ishtirok etishga undaydi.

5. Multimedial materiallardan foydalanish: Video, audio va interaktiv materiallar yordamida o'quv jarayonini qiziqarli qilish. Natijada esa ushbu metodikalar yordamida talabalar rus tilini samarali o'rganishlari mumkin. Qolaversa, rus tilini o'rganish uchun yangicha yondashish quyidagi usullarni o'z ichiga oladi:

1. Interfaol metodlar: Guruhli muhokamalar, rolli o'yinlar va o'yin asosidagi faoliyatlar orqali kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish.

2. Texnologiyalardan foydalanish: Mobil ilovalar, onlayn platformalar va video darsliklar orqali o'quvchilarni ko'proq qiziqtirish.

3. Ko'p tilli materiallar: O'quvchilarga rus tilidagi film, musiqalar va kitoblarni tanishtirish, bu tilni amaliyotni mustahkamlashga yordam beradi.

4. Madaniyat va tarix: O'quvchilarga rus madaniyati, urf-odatlar va tarixini o'zlashtirishga qaratilgan darslar o'tkazish.

5. Shaxsiylashtirilgan yondashuv: O'quvchi qiziqishlari va ehtiyojlariga mos ravishda darslarni shakllantirish, shuningdek, individual qo'llanmalar tayyorlash.

Bu yondashuvlar rus tilini o'rganish jarayonini qiziqarli va samarali qiladi.

Mustaqil rus tilini o'rganish bo'yicha tavsiyalar:

1. Resurslar tanlash: Rus tilidagi onlayn kurslar, mobil ilovalar (Duolingo, Babbel) va YouTube kanallari orqali darslarni o'zlashtirish.

2. Kitoblar va materiallar: Boshlovchilar uchun mo'ljallangan kitoblar va rus tilidagi yangiliklarni o'qish. Flashkartalar yordamida lug'atni yanada kengaytirish.

3. Auditoriya toping: Tilni amaliyotda qo'llash uchun rus tilida so'zlashuvchi do'stlar bilan muloqot qilish. Online platformalarda (Tandem, HelloTalk) til almashish. Zamonaviy jamiyatimizda, onlayn ijtimoiy tarmoqlar orqali tanishuvlarni amalga oshirish hozir mushkul jarayon emas. Shuning uchun ham bilimga chanqoq talabalar do'stona bilim almashish maqsadida auditoriya topgan xolda o'z bilimlarini almashtirishlari mumkin. YA'ni ikki tomon o'zlarida borini o'rta qo'ygan xolda muloqot qilishi mumkin.

4. Kino va musiqa: Rus filmlari va musiqalarini tomosha qiling; shuningdek, subtitrlar yordamida talaffuzni yaxshilang. Kino eng yaxshi usullardan biri hisoblanadi. Kino orqali real hayotiy bilimlarni qabul qilish mumkin.

5. Kundalik yozish: Har kuni kichik matnlar yoki kundalik yozishga harakat qiling, bu yozma til ko'nikmalarini rivojlantiradi.

6. Maqsadlar qo'ying: Har xil vazifalar va maqsadlar belgilab, o'z rivojlanishingizni kuzatib boring.

Shu yo'llar orqali rus tilini muvaffaqiyatli o'rganishingiz mumkin!

Til o'rganishning ahamiyati:

1. Madaniyatni anglash: Til, bir xalqning madaniyatini va urf-odatlarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi

2. Muloqot imkoniyatlari: Yangi tillarni bilish, turli odamlar bilan muloqot qilish imkoniyatlarini kengaytiradi.

3. Karyera imkoniyatlari: Bir necha tilni bilish ishga joylashishda va karera rivojlanishida qo'shimcha afzallik berishi mumkin.

4. Sayohat tajribasi: Tilni bilish sayohatlarini yanada qiziqarli va unumdor qiladi, chunki siz mintaqa aholisiga yaqinroq bo'lasiz.

5. Qobiliyatlarni rivojlantirish: Yangi til o'rganish miyaning faoliyatini oshiradi va kognitiv qobiliyatlarni rivojlantiradi.

6. Ijtimoiy aloqalar: Xar xil madaniyatlar bilan tanishish va yangi do'stlar ortirishga yordam beradi.

Til o'rganish insonni yanada kengroq dunyoqarashga ega qiladi.

O'qituvchilarning o'quvchilarga yangicha yondashishi:

1. Interaktiv o'qitish: O'qituvchilar o'quv jarayonini interaktiv usullar bilan boyitish uchun guruh ishlari, muhokamalar va o'yinlar orqali ta'lim berishlari kerak.

2. Individual yondashuv: Har bir o'quvchining ehtiyojlari va qobiliyatlarini inobatga olib, individual yondashuvni qo'llash zarur.

3. Texnologiyadan foydalanish: Zamonaviy texnologiyalarni, masalan, taqdimot dasturlari va ta'lim platformalarini qo'llash orqali o'quvchilarning qiziqishini oshirish mumkin.

4. Kreativlikni rag'batlantirish: O'quvchilarda ijodkorlik va innovativ fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan faoliyatlar tashkil etish.

5. Qayta aloqa: O'quvchilarning fikrlarini va tajribalarini eshitish orqali ularga muhimdir va o'zaro munosabatlarni yaxshilaydi.

6. Tajribali yondashuv: Amaliy mashg'ulotlar va tajribalar orqali o'qitish, nazariy bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi.

Yangicha yondashuv, ta'lim sifatini oshirishi bilan birga, o'quvchilarning o'zlarini o'qitishda faol ishtirok etishlariga imkon beradi.

O'zbekiston ta'lim islohatlarini amalga oshirish bo'yicha butunlay yangicha g'oyalarni yondashuvlar, tamoyillar va yo'nalishlarga asoslangan bosqichga qadam qo'ydi. Shuni unutmashimiz kerakki, kelajagimiz poydevori ilm dargohlaridan yaratiladi. Aynan shu dargohlarda mamlakat ertangi kuniga zamin yaratiladi. Boshqacha qilib aytganda, xalqimizning ertangi kuni qanday bo'lishi, yosh avlodning bugun g'anday ta'lim va tarbiya olishga bog'liq. Shunday ekan, kelajagimiz yoshlariga beriladigan ta'lim sifatli, mazmunli va qiziqarli bo'lishi kerak. Shu o'rinda aytib o'tish joizki, har bir ta'lim dargohining o'z o'rni, ahamiyati mavjud, lekin boshlang'ich bosqich hisoblanmish maktabgacha ta'lim dargohlarining ahamiyati kun sayin ortib bormoqda.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, mamlakatimiz mustaqillikka erishgach, rus tiliga e'tibor biron pasaygan davrlar ham bo'ldi. Sababi, uning o'riga boshqa xorijiy tillar, xususan, ingliz va fransuz tillari kirib kela boshladi. Ammo aholining hanuzgacha salmoqli qismini tashkil qiladigan o'rta yoki katta avlod vakillari orasida rus tilining qadri, ahamiyati balandligicha saqlanib qolmadi. Har qanday til insonni yukaltiradi deganlaridek, rus tilini o'rganish ham insonga katta imkoniyatlar eshigini ochadi. Zero hanuzgacha yer yuzi aholisining ancha qismi rus tilida muloqot qilishadi. Rossiya federatsiyasi va Sharqiy Yevropa davlatlarining aksariyat qismi aynan ushbu tilda muloqot qiladilar. Yurtimiz misolida olib qaraydigan bo'lsak ham aholining ma'lum qismi bo'lmish ruslar, tatarlar va shu

kabi xalqlar ushbu tilda so'zlashadilar. Shunday ekan ushbu tilni o'rganish, o'rgatish dolzarb masaladir. Rus tilini maktablar, kollej va litseylar, universitetlarda, shuningdek, maktabgacha ta'lim dargohlarida o' qitish yo'lga qo'yilgan. Rus tili ham ingliz tili kabi ikkinchi tilimizga aylanib bormoqda. Til - ta'limning eng muhim vositasidir, faqat ona tilini yaxshi bilishgina boshqa tillarni jumladan,

rus tilini o'rganishga va o' qitishga yordam beradi. Yuqorida ta'kidlaganimizdek, hozirda malakali o'qituvchilarimiz tomonidan yangicha metodikalar amalda qo'llanilmoqda va tajriba qilinib sinab ko'rilmogda. Shulardan biri bo'lgan rus tilini o'qitish metodikasi jamiyat uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR

1. Feng Vang, Erta yoshdagi bolalar ta'limida tadqiqotga asoslangan ta'lim texnologiyasini qo'llash.
2. E. Yu. Protasova, N.M. Vatan: Maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'rgatish usullari.
3. Google idiruvi: Bolalarni ruscha kidskey.org saytiga qiziqtirish uchun 12 ta maslahat
4. Gafforova S. M., Garafiyev G. Z., Garipova D.S., Bilalova G. M., Nigmatullina R. F., Badrutdinova Z.F.: Biz rus tilini o'rganamiz. Maktabgacha yoshdagi bolalarga rus tilini o'rgatish bo'yicha uslubiy qo'llanma.